Roinn 1
CBL a Thuiscint

Comhlánaigh na habairtí ag baint úsáid as na focail sa bhosca thíos:

> táirge, Cáin Bhreisluacha, rialtas, glanphraghas, Ioncam, praghas comhlán, céatadán,

1. Seasann CBL do Cáin Bhreisluacha .

2. Is é glanphraghas an praghas sula gcuirtear CBL leis.

3. Is é praghas comhlán an praghas iomlán a íocaimid, CBL san áireamh.

4. Bailíonn gnólachtaí CBL agus íocann siad é le Ioncam in Éirinn.

5. Ríomhtar CBL i gcónaí mar chuid céatadán de phraghas earra nó seirbhíse.

6. Cuireann an t-airgead a bhailítear trí CBL le seirbhísí a mhaoiniú arna soláthar ag rialtas.

7. Gearrtar CBL nuair a dhíoltar táirge nó seirbhís.

Roinn 2
Réitigh Mhínithe

Réiteach Mínithe: Ballraíocht i ngiomnáisiam

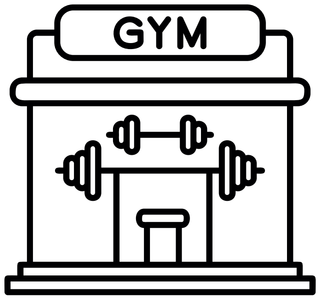

Chinn Jamie ballraíocht a fháil i ngiomnáisiam. Cosnaíonn a bhallraíocht bhliantúil €550. Is é 9% an ráta CBL don tseirbhís sin.
Ríomh an CBL ón bpraghas comhlán sin.

Réiteach:

Glanphraghas = 100%
CBL = 9%
Praghas Iomlan = 109%

(€550 ÷ 109) x 100 = €504.58
€550 - €504.59 = €45.41
Glanphraghas = €504.59
CBL = €45.41

Réiteach Mínithe: Fógráin a Phriontáil

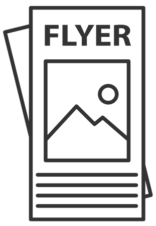

Ba mhaith leat roinnt fógrán a phriontáil.
Más é €52.85 an glanphraghas agus más é 23% an ráta CBL, cé mhéad a chaithfidh tú a íoc ar an iomlán (praghas comhlán) as do chuid fógrán?

Modh dha cheim:
€52.85 x 0.23 = €12.15 (an meid CBL)
€52.85 + €12.15 = €65.00

Modh aoncheime:
Glanphraghas x (1 + (rata CBL ÷ 100)) €52.85 x 1.23 = €65.00

CCPC
Coimisiún um Iomaíocht agus Cosaint Tomhaltóirí | Competition and Consumer Protection Commission

Roinn 3
CBL a chur leis

Dhá mhodh:

1. Iolraigh an glanphraghas faoin ráta CBL (e.g., glan × 23%) agus cuir an CBL leis.
2. Iolraigh an glanphraghas faoi 1 + an ráta CBL (e.g., 1.23 le haghaidh 23%).

1. Cosnaíonn cluasáin €48 roimh CBL. Is é 23% an ráta CBL. Ríomh é seo a leanas:
   a) An méid CBL
   b) Praghas comhlán

a) VAT = Price × VAT rate

VAT = €48 × 23%

VAT = €48 × 0.23 = €11.04

b) Gross Price = Price before VAT + VAT

Gross Price = €48 + €11.04 = €59.04

CCPC
Coimisiún um Iomaíocht agus Cosaint Tomhaltóirí
Competition and Consumer Protection Commission

Roinn 3
CBL a chur leis

Dhá mhodh:

1. Iolraigh an glanphraghas faoin ráta CBL (e.g., glan × 23%) agus cuir an CBL leis.
2. Iolraigh an glanphraghas faoi 1 + an ráta CBL (e.g., 1.23 le haghaidh 23%).

1. Cosnaíonn bearradh gruaige €32 roimh CBL. Is é 9% an ráta CBL (ó mhí Iúil 2026). Ríomh é seo a leanas:
   a) An méid CBL
   b) Praghas comhlán

a) VAT = Price × VAT rate

VAT = €32 × 9%

VAT = €32 × 0.09 = €2.88

b) Gross Price = Price before VAT + VAT

Gross Price = €32 + €2.88 = €34.88

Roinn 4

Praghas comhlán agus CBL a ríomh

Praghas comhlán = (100% + CBL%) den ghlanphraghas.

Mar sin:

Glanphraghas = Comhlán ÷ (1 + ráta CBL).

CBL Íoctha = Praghas Comhlán – Glanphraghas

1. Cosnaíonn táibléad €369 agus CBL 23% san áireamh. Ríomh é seo a leanas:

   a) Glanphraghas
   b) CBL a íocadh

a) Net Price= 369 ÷ (1 + 0.23) = €300.00

b) VAT Paid=Gross Price — Net Price

VAT Paid = €369 - €300 = €69.00

Roinn 4
Praghas comhlán agus CBL a

Praghas comhlán = (100% + CBL%) den ghlanphraghas.
Mar sin:
Glanphraghas = Comhlán ÷ (1 + ráta CBL).

CBL Íoctha = Praghas Comhlán – Glanphraghas

1. Cosnaíonn béile i gcaifé €14.50 agus CBL 9% san áireamh (ó mhí Iúil 2026). Ríomh é seo a leanas:
   a) Glanphraghas
   b) CBL a íocadh

a) Net Price= 14.50 ÷ (1 + 0.09) = €13.30

b) VAT Paid=Gross Price — Net Price

VAT Paid = €14.50 - €13.30 = €1.20

Coimisiún um Iomaíocht agus Cosaint Tomhaltóirí
Competition and Consumer Protection Commission

Roinn 5

Gníomhaíocht

Téigh chuig an leathanach gréasáin CCPC seo a leanas:
https://www.ccpc.ie/consumers/shopping/pricing/

1. Fógraíonn siopa uaireadóir ar a bhfuil praghaslipéad €120.

a) Bunaithe ar an eolas CCPC a fuair tú, an bhfuil CBL san áireamh sa phraghas sin nó an gcuirtear CBL leis?

1. Tá siopa ag díol consól cluichí ar €430.50. Áirítear leis sin muirear €80.50 le haghaidh CBL.

   a) Cad é praghas an chonsóil cluichí sular cuireadh CBL leis?

   b) Cén ráta céatadáin CBL a gearradh?

Ráta CBL = CBL íoctha ÷ praghas roimh CBL a chur leis

Cost before VAT is added = final cost − VAT

= €430.50 − €80.50

= €350

Rate of VAT = (VAT paid ÷ price before VAT was added) $\times \frac{100}{1}$

$= (80.50 \div 350) \times \frac{100}{1}$

$= 23\%$

Roinn 6
Ceisteanna le

Cén fáth, dar leat, a bhfuil rátaí CBL éagsúla ann maidir le hearraí agus seirbhísí éagsúla?

Is minic a chuirtear ratai CBL nios isle (no dioluinti) i bhfeidhm ar riachtanais bhunusacha amhail bia, oideachas agus curam slainte ionas go mbeidh siad inacmhainne i gconai. Is feidir le ratai laghdaithe cuidiu le tionscail amhail turasoireacht, failteachas, no seirbhisi culturtha fanacht iomaioch agus inrochtana, rud a theann chun tairbhe don gheilleagar agus don fhostaiocht. Is feidir ratai CBL caighdeanacha no nios airde a usaid ar earrai neamhriachtanacha no somasacha. Leis sin, is feidir tomhaltas iomarcach a laghdu agus meadu a dheanamh ar ioncam canach o earrai agus o sheirbhisi ar rogha seachas riachtanas iad do dhaoine. Ta CBL ina mhorfhoinse maoinithe do sheirbhisi poibli. Mar gheall ar ratai difriula, is feidir leis an rialtas cothromaiocht a bhaint amach idir bailiu ioncaim agus spriocanna soisialta, m.sh., iompar poibli, slainte agus oideachas.

An gceapann tú go bhfuil CBL tábhachtach chun seirbhísí poiblí a mhaoiniú?

Sea, ta CBL an-tabhachtach chun seirbhisi poibli a mhaoiniu. Nuair a cheannaionn daoine earrai agus seirbhisi, tugtar an CBL a iocann siad don rialtas. Usaideann an rialtas e sin ansin chun ioc as rudai amhail scoileanna, ospideil, boithre agus iompar poibli. Gan CBL, bheadh nios lu airgid ag an rialtas chun na seirbhisi sin a sholathar, mar sin ta rol mor aige maidir leis an tir a reachtail o la go la.

Roinn 6
Ceisteanna le

An gceapann tú gur féidir le rátaí CBL éagsúla tionchar a imirt ar do chinntí rud a cheannach nó gan rud a cheannach?

Ma ta an rata CBL ard, beidh an praghas deiridh nios airde. Mar gheall air sin, d'fheadfadh daoine a machnamh a dheanamh go curamach sula gceannaionn siad earrai costasacha no neamhriachtanacha, go hairithe ma ta siad ag iarraidh cloi le buisead. Ar an taobh eile den sceal, ma ta an rata CBL iseal, beidh an tairge nios saoire, rud a d'fheadfadh daoine a spreagadh chun e a cheannach.

CCPC

Coimisiún um Iomaíocht agus Cosaint Tomhaltóirí | Competition and Consumer Protection Commission